розряду та звання. За регулярних тренувань під час навчання у ЗВО (термін якого становить від 4 до 6 років) це є доволі раціонально. Таким чином можна досягти високого рівня фізичного та морально-вольового розвитку особистості.

Висновки. Вдосконалення нині функціонуючої системи фізичного виховання є надзвичайно важливим завданням, до виконання якого варто залучати спеціалістів із різних областей науки та практичної діяльності. Важливо цей процес вдосконалення проводити на всіх рівнях освіти – від дитячого садочку до університету. На даний момент, можна спостерігати тенденцію відходу від класичної програми фізичного виховання та запровадження системи фізичного розвитку шляхом опанування певних спортивних дисциплін. Яскраво ця тенденція проілюстрована концепцією «Нова українська школа» для закладів загальної середньої освіти. Тому в таких реаліях важливо розробляти програмні компоненти з фізичного виховання на основі окремих видів спорту, адаптуючи їх до умов того, чи іншого освітнього закладу. Бокс – є тою дисципліною, яка може бути успішно запроваджена у систему освіти, як компонент фізичного виховання. Для цього необхідно розробити окрему методику, яка б відповідала умовам закладу загальної середньої освіти. Слід відмовитися від повноконтактних спарингів. Не варто масово залучати здобувачів освіти до змагань із даного виду спорту. На змагання слід допускати тих здобувачів освіти, які встигли пройти необхідний об'єм спортивної підготовки. Важливо зробити акцент на розділ спеціальної фізичної підготовки у рамках боксу. Також доцільно зосередитися на створенні мінімального технічного арсеналу та тактичної підготовленості у здобувачів освіти. Це дозволить дати корисні для сучасності навички, фізичну та психологічну підготовку. Крім того, зростає вірогідність, що учні зацікавляться цим видом спорту для можливої майбутньої реалізації у якості спортсмена-боксера. Реалізація у даній сфері, у свою чергу, може позитивно відобразитися на особистісному зростанні людини.

Література

1.Loosemore M., Lightfoot J., Beardsley C. Boxing injuries by anatomical location: a systematic review. Medicina Sportiva - Journal of Romanian Sports Medicine Society. 2015. Vol. XI, no. 2. P. 2583–2590.

2.Гуренко О. А., Пуздимір М. І., Пуздимір М. М. Вплив секційних занять з легкої атлетики та боксу на функціональну підготовленість студентів ВНЗ за показниками функції зовнішнього дихання та здатності організму протистояти гіпоксії. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2018. № 5. С. 373–378.

3.Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти / О. Педан та ін. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf.

4.Муравський А. В. Клініко-діагностичні особливості черепно-мозкових травм у боксерів. Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. 2018. № 30. С. 598–617.

5.Сальникова С., Гуренко О., Пуздимір М. Динаміка показників фізичної підготовленості студентів ВНЗ під впливом занять з плавання, легкої атлетики та боксу. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2017. № 4. С. 226–231.

References

1.Loosemore, M., Lightfoot, J., & Beardsley, C. (2015). Boxing injuries by anatomical location: a systematic review. Medicina Sportiva - Journal of Romanian Sports Medicine Society, XI(2), 2583–2590.

2.Hurenko, O. A., Puzdymir, M. I., & Puzdymir, M. M. (2018). Vplyv sektsiinykh zaniat z lehkoi atletyky ta boksu na funktsionalnu pidhotovlenist studentiv VNZ za pokaznykamy funktsii zovnishnoho dykhannia ta zdatnosti orhanizmu protystoiaty hipoksii. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii, (5), 373–378.

3.Pedan, O., Kolomoiets, H. A., Boliak, A. A., Rebryna, A. A., Derevianko, V. V., Stetsenko, V. H., Ostapenko, O. I., Lakiza, O. M., & Kosyk, V. M. (b. d.). Modelna navchalna prohrama «Fizychna kultura. 5-6 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Ofitsiinyi sait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf

4.Muravskyi, A. V. (2018). Kliniko-diahnostychni osoblyvosti cherepno-mozkovykh travm u bokseriv. Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv NMAPO im. P. L. Shupyka, (30), 598–617.

5.Salnykova, S., Hurenko, O., & Puzdymir, M. (2017). Dynamika pokaznykiv fizychnoi pidhotovlenosti studentiv VNZ pid vplyvom zaniat z plavannia, lehkoi atletyky ta boksu. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii, (4), 226–231.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3(175).24
УДК 796.332.093:[659.3:070]-021.64(477.73-25)

Марцінковський І. Б.,
кандидат медичних наук, доцент кафедри теоретичних основ олімпійського та професійного спорту Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв)

ПЕРШІ ПРЕСОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗУСТРІЧІ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД У МИКОЛАЄВІ

Досліджені місцеві періодичні видання кінця XIX – початку XX ст. та краєзнавча література для з'ясування історії започаткування гри у футбол в Миколаєві. Незважаючи на те, що перші товариські зустрічі футбольних команд відбулися наприкінці XIX ст., повідомлення про гру у місцевій пресі появилися тільки у 1910 р. Встановлено, що за спогадами сучасників перші футбольні зустрічі у Миколаєві започаткували наприкінці XIX ст. іноземні моряки торгових

суден. Перейнявши в іноземців, у 1901–1902 рр. у футбол грали команди міської гімназії і реального училища, а з 1906 р. механіко-технічного училища. У цей час створюються вуличні та районні міські футбольні команди. 1908 р. службовцем хлібної контори Чарльзом Бейтом організована команда "Зебра", яка грала з іноземцями та командами навчальних закладів і спортивних клубів як Миколаєва, так і Одеси. Гра у футбол на момент її висвітлення у місцевій пресі була популярною серед містян, особливо серед молоді навчальних закладів, інтелігенції, портових робітників. Місцеві періодичні пресові видання у 1910 р. друкували не тільки оголошення про заплановані зустрічі футбольних команд, замітки з аналізом проведених матчів та їх результатів, але й розклади тренувань та проведення спортсменами забігів містом.

***Ключові слова**: періодичні видання, історія, футбол, Миколаїв.*

***Igor Martsincovskiy The first press release about the meetings of football teams in Mykolaiv.** Local periodicals of the late 19th and early 20th centuries were studied. and local history literature from the funds of the State Archive of the Mykolaiv Region, the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadskyi, the Odesa National Scientific Library, and the Mykolaiv Regional Universal Scientific Library to find out the history of the beginning of the game of football in Mykolaiv. In the shipbuilding city of Mykolaiv, which was previously closed to foreigners, where the headquarters of the Black Sea Fleet of the Russian Empire was located, the possibility of commercial ships entering began in 1862, when the Commercial Port was opened with permission for the entry of foreign ships to visit and stay in the city of foreigners. Mykolaiv became one of the important ports for grain trade, where many foreign representative offices and banks were opened, commercial shipbuilding began to develop, and the cultural life of the city intensified. According to later local studies, it was established that, based on the memories of contemporaries, the first football meetings in Mykolaiv were started at the end of the 19th century. foreign sailors of merchant ships. Having adopted football traditions from foreigners, in 1901–1902 the teams of the city gymnasium and real school played football, and from 1906, the teams of the mechanical and technical school. At this time, street and district city football teams are created. Despite the fact that the first friendly meetings of football teams took place at the end of the 19th century, reports about the matches appeared in the local press only at the beginning of the 20th century. In 1908, Charles Bate, an employee of the bread office, organized the "Zebra" team, which played with foreigners and teams from educational institutions and sports clubs both in Mykolaiv and Odesa. Football matches took place on adapted sites, first near the Commercial Port, and later in different areas of the city. The referees of the matches were elected collegially from representatives of both opposing teams. Football matches were played according to English rules. The game of football at the time of its coverage in the local press was popular among the townspeople, especially among the youth of educational institutions, intelligentsia, and port workers. Newspaper articles cite examples of the presence of a significant number of spectators and fans, in connection with which the police had to be called in to maintain order. Local periodicals published not only announcements about scheduled meetings of football teams, notes with analysis of matches and their results, but also training schedules and sportsmen's runs around the city. Press publications announcing scheduled meetings, emotions from matches, the opportunity to observe and participate in joint training with popular athletes in the city contributed to the spread of football in the city. Most often, notes about football matches were printed by the "Nikolaevskaya newspaper", popular among the townspeople, with which a sports journalist probably cooperated, who did not indicate his surname or sign his authorship with the cryptonym Z-a.*

***Keywords:** periodicals, history, football, Mykolaiv.*

Постановка проблеми. Сучасні китайські дослідники обґрунтовано довели першість їхньої країни гри м'ячом ногами, тому Міжнародна федерація футболу (ФІФА) офіційно визнала Китай батьківщиною футболу. Водночас сучасний футбол постав на традиціях гри у м'яч багатьох народів, але бере свій початок з Великобританії. З урбанізацією та індустріалізацією гра в м'яч ставала популярною розвагою на вулицях англійських міст. Певні правила з регламентуванням гри встановилися серед команд приватних шкіл та університетів Оксфорда та Кембриджа. Завдяки старанням Генрі де Уінтона (англ. Henry de Winton) та Джона Чарльза Трінга (англ. John Charles Thring), у минулому футболіста Кембриджського університету і гравця команди школи Шрусбері, на спільній зустрічі представників приватних шкіл Ітона, Харроу, Шрусбері, Регбі та Вінчестера у 1846 р. були прийняті зведені єдині засадничі настанови, які утвердилися під назвою "Кембриджські правила". У 1857 р. у містечку Шеффілд (англ. Sheffield) виник перший англійський футбольний клуб із однойменною назвою, який дав поштовх заснуванню інших клубів. Ебенізер Кобб Морлі (англ. Ebenezer Cobb Morley) у 1863 р. опублікував статтю з пропозицією створити керівний орган футболу. Ідею Морлі підтримали керівники інших футбольних клубів. 26 жовтня 1863 р. представники футбольних клубів зустрілися в "Таверні Каменярів" у міському районі Лондона Ковент Гарден (англ. Covent Garden). Це було перше засідання Англійської футбольної асоціації (ФА) – першого офіційного футбольного органу. За результатами шести засідань на заключній зустрічі ФА опублікувала Правила гри у футбол – перший детальний набір правил із 13 пунктів. Завдяки британським морякам через портові міста футбол поширився країнами Європи, Латинської Америки, Африки, Азії.

Натепер близько 250 мільйонів чоловіків і жінок із понад 200 країн світу грають у футбол, із-за чого футбол став одним із найпопулярніших видів спорту та є олімпійським видом.

Офіційно вважається, що перший футбольний матч за англійськими правилами відбувся в Україні 14 липня 1894 р. між міськими командами Львова і Кракова у львівському Стрийському парку. Попри зазначене, гра у футбол започаткована в Україні у 1880–1890-их роках, у першу чергу, завдяки службовцям британських торгових представництв в Одесі та інших портових і промислових міст та членів гімнастично-спортивних товариств, наприклад "Сокіл". Зазвичай це були товариські зустрічі, які не знайшли висвітлення у пресі.

До дослідження історії започаткування у портовому м. Миколаєві гри у футбол за встановленими англійцями правилами долучилися В. Богатир [2; 4], О. Вертелецький [2], Г. Грищенко [4], О. Двойнисюк [1], Г. Жигадло [2; 4],

А. Кісельов [4], Г. Кураса [3], Б. Кутовий [1], А. Руденко [4]. Проте питання висвітлення перших футбольних матчів у місцевій пресі приділено недостатньо уваги і потребувало спеціального вивчення, що зумовило актуальність проведеного дослідження.

Стаття виконана у рамках кафедральної теми з дослідження історії розвитку спорту на Миколаївщині – державний реєстраційний номер 0121U111039 від 17.05.2021 р.

Метою дослідження стало історико-бібліографічне узагальнення висвітлених у місцевій пресі та краєзнавчих дослідженнях початків гри у футбол для з'ясування особливостей його зародження та поширення у Миколаєві.

Наукова новизна. Вперше системно досліджено періодичні друковані видання та літературу для вивчення зародження і поширення футболу в Миколаєві.

Матеріал та методи. Вивчені підшивки миколаївських періодичних видань кінця XIX ст. – початку XX ст. та сучасна історична та краєзнавча література з фондів Державного архіву Миколаївської області, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Одеської національної наукової бібліотеки і Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки з використанням методів – бібліографічного, абстрагування, аналізу й синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На місці злиття річок Інгулу з Південним Бугом, що утворювали своєрідний півострів, де були козацькі поселення і їхня суднoремонтна верф, за Російської імперії було засноване місто Миколаїв, як центр суднобудування на Північному Причорномор'ї зі штабом Чорноморського флоту. Проте, із поразкою у Східній (Кримській) війні (1853 – 1856 рр.) і заключенням 30 березня 1856 р. Паризького мирного договору, Російській та Османській імперіям не дозволялося мати у Чорному морі військово-морський флот. З цієї причини військові замовлення на суднобудування у закритому для іноземців Миколаєві були припинені, а Адміралтейство закрите. 10 квітня 1862 р. у Миколаєві відкрили Комерційний порт із дозволом входу іноземних суден з відвідуванням і проживанням у місті іноземців. Так Миколаїв став одним із важливих портів торгівлі збіжжям, де відкрилося чимало іноземних представництв, банків, почало розвиватися комерційне суднобудування, активізувалося культурне життя міста.

У ряді публікаціях зазначається, що перші місцеві пресові повідомлення з висвітленням футбольних зустрічей у Миколаєві датуються 1905 та 1907 рр. [2, с. 35]. Проте, перевірка зазначеної інформації не підтверджує їх. "Трудовая газета" у Миколаєві не виходила у 1907 р., а "Николаевская газета" у зазначений рік друкувала спортивні новини у рубриках "Новости спорта", "Спортивные новости" і "Дневник" (тут серед хроніки подій у місті подавалися короткі спортивні повідомлення під рубриками "Яхт-клуб", "Гребная гонка", "Дамская гонка", "Ученическая гонка" тощо), де найчастіше повідомлялося про перегони на яхтах, організованих місцевим яхт-клубом, борцівські поєдинки приїзджих атлетів та в одиничних дописах про автомобільні перегони в країні, захоплення містян катанням на велосипеді. Зазначені у цих публікаціях посилання на "Трудовую газету" зроблені не належним чином, а підшивки за вказані роки відсутні у фондах Державного архіву Миколаївської області, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Одеської національної наукової бібліотеки та Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки.

За згадками у краєзнавчих спортивних виданнях, футбол у Миколаєві започаткували іноземні моряки торгових суден, які швартувалися у Комерційному порту [1, с. 13–14; 2, с. 34]. Товариські матчі проводили на припортовій території, яку обладнали воротами, де у 1893 р. побудували хлібний елеватор. Впродовж 1901–1902 рр. у футбол, перейнявши його в іноземців, грали команди міської гімназії та реального училища на площадці в районі містечка інженерних казарм (сучасний міський мікрорайон "Дикий сад"). У 1906 р. при механіко-технічному училищі була створена команда "Техніки". Приблизно у цей самий час у міському робітничому районі "Піски" створюється своя команда, а вуличні команди появляються й у інших районах міста. У 1908 р. службовець хлібної контори Чарльз Клавел Бейт організував команду "Зебра", яка грала з іноземцями на Адміралтейській площі. 1909 р. виник перший робітничий спортивний гурток "Діагор" [2, с. 34–35].

Перше газетне повідомлення стосовно футболу появилося у місцевій пресі у 1908 р. і стосувалося воно тренування клубу "Зебра", про яке повідомили в одному із пізніших досліджень [2, с. 36]. Проте, дослідження річної підшивки "Николаевской газеты" за 1908 р. у Миколаївській обласній універсальній науковій бібліотеці не виявило зазначеної замітки. Водночас, відмічаємо, що у підшивці цієї газети окремі номери погано збереглися, а деякі сторінки ряду номерів відсутні. Натепер ми не можемо вказати номера, дату та сторінку газети, де була вміщена замітка про перші тренування футболістів у Миколаєві.

У 1911 р. "Николаевская газета" повідомляла про футбольну зустріч між "миколаївською вільною командою" та англійськими моряками, яка викликала зацікавленість містян: "Сегодня, в 6 часов вечера, на площади около каторжной тюрьмы состоится первый футбольный матч, организованный местными любителями спорта. Противником местной вольной футбольной команды выступит команда английских моряков торговаго флота с параходов стоящих в Николаевском порту. Состав английской команды держится в секрете, местные же силы будут представлены в лице гг. Городищера, Казарневскаго, Перфилетова, Винера, Токмакова, Дзбинскаго, Костина, Харитонова и др. Арбитрами со стороны Николаевской команды в состав жюри выбраны: гг. Зайчик и Блейз. Нашим любителям легкаго спорта предстоит серьезная работа, так как состязаться с такими профессионалами, какими являются в футболе англичане, нелегко" [5]. Наступний номер газети у рубриці "Местная жизнь" у повідомленні заперечив участь гімназистів у футбольному матчі, оскільки "учащиеся не могут входить в состав команды профессионалов" [6]. Попри зазначене, матч не відбувся із-за службової зайнятості англійських офіцерів, а щоб не зарахували поразку на зустріч виставили команду учнів морехідних класів, взятих з англійських пароплавів. Капітаном команди англійців став "мистер Дейль, спортсмен, украшенный медалями на международных состязаниях". Матч закінчився програшем англійців з рахунком в один м'яч, але кореспондент зауважує, що "к состоявшемуся состязанию нельзя относится со всей строгостью спорта, так как николавская команда, кстати сказать, великолепно тренированная, имела дело со случайно набранной командой

противника. <…> В состав николаевской команды вошли лучшие футболисты города" [7]. Зустріч відбулася при значній кількості глядачів, переважно учнів та інтелігенції.

Англійські спортсмена запросили матч-реванш, на що отримали згоду. Зустріч відбулася на площадці поблизу елеватора, де миколаївці отримали перемогу – з чотирьох зіграних матчів англійці виграли один раз, а один закінчився внічию [8].

Окрім міських поєдинків, у 1911 р. миколаївські футболісти вперше провели зустріч із одеською командою. Футбольний матч команд Одеси і Миколаєва відбувся у неділю 24 липня 1911 р. за спеціальним запрошенням миколаївських футболістів. "Матч начался в 5 ч. 10 м. вечера. К этому времени на Адмиралтейской площади собралась масса публики. Матч делился на два состязания по 35 минут каждый. Первые 35 минут николаевцы одержали явный верх над одесситами. Особенную ловкость проявили в игре г. Бейт, вызывавший несколько раз общие аплодисменты публики. Но, благодаря лучшей тренировке и более спокойной игре, во вторую половину состязания одесситы начали побеждать" [9]. Цей матч був перерваний із-за значної травми миколаївського спортсмена.

Анонс нічийної зустрічі команд миколаївської "Зебри" та одеського "Аполлона", який відбувся 7 серпня 1911 р., висвітлено у публікації місцевої газети [10]. Про поєдинок "Зебри" та англійських моряків 14 серпня 1911 р. повідомила "Николаевская газета" [12]. У наступному номері газети появилася розлога стаття з коментарями про матч: "В минувшее воскресенье на Адмиралтейской площади состоялся интересный футбольный матч между николаевской командой "Зебра" и английскими офицерами с пароходов "Dilwic" из Мальты (5 игроков) и с "Elwig Hause" (6 игроков). К пяти часам дня поле игры было уже покрыто многочисленной публикой, которую, благодаря энергичным мерам полиции, удалось сдержать за коном. <…> Быстрой атакой и красивой передачей англичане создавали ряд опасных положений для николаевцев, но благодаря умелой игре беков и голкипера, мяч опять попадал в центр. Во втором awteim'e николаевцы, в свою очередь, угрожали англичанам, но благодаря отсутствию комбинации со стороны николаевцев и хорошей защите англичан и второй awte'm' (партия) был сыгран вничью. Публика с живейшим интересом следила за игрой и продолжительными аплодисментами награждала ловких игроков как николаевцев, так и англичан" [13]. У подальшому газета уточнила інформацію щодо команди англійців: "…специально прибывшей с о. Мальта команда англичан футболистов, взявших в прошлом году "большой приз" – кубок в Берлине" [14].

Матчі між миколаївською командою "Зебра" та англійськими моряками (складалася з офіцерів та корабельних інженерів) проводилися регулярно. 21 серпня відбувся матч "Зебри" з командою пароплава "Elwig Hause", де рефері зустрічі був капітан англійського судна. Миколаївці у цій зустрічі програли з рахунком 0:1 [15; 16]. 28 серпня "Зебра" зіграла 1:1 зі збірною командою пароплавів "Vellington" та "Hindustan" [17; 18]. Наступні матчі миколаївців з англійцями відбулися 4 і 10 вересня 1911 р. і закінчилися перемогою "Зебри" з рахунком 2:0 за сумою матчів [19; 20].

Миколаївський футбольний клуб "Зебра" грав також з іншими міськими футбольними клубами. 25 вересня "Зебра" переграла команду "Діагор" з рахунком 3:1 [23]. 2 жовтня 1911 р. перемогла команду гімнастів з рахунком 2:0 [24; 25], 5 жовтня команду комерційного училища з рахунком 1:0 [25; 26], 23 жовтня відбулася зустріч команд "Зебра 2" та "Діагор 1", де з рахунком 1:0 виграли футболісти у полосатих футболках [28].

Місцева преса повідомляла не тільки про зустрічі футбольних клубів, але й про їхні тренування. Наприклад, "Николаевская газета" оголошувала розклад регулярних тренувань футболістів "Зебри" на полі міського району "Сухий фонтан", які проводилися о 16 год 30 хв. у вівторок, четвер і неділю) [18] та бігу на швидкість і витривалість, які влаштовував футбольний клуб "Зебра" [20; 22].

При підтримці близько трьох тисяч глядачів 16 жовтня 1911 р. відбувся матч між першими командами миколаївського Футбольного клубу "Зебра" і одеського "Спортинг-клубу". Цікава та напружена гра закінчилася перемогою одеситів з рахунком 3:1 [29].

За усталеною традицією "Николаевская газета" у своїх №№ 1733 та 1736 анонсує нову зустріч "Зебри" і "British Athletic club", який займав в Одесі 1-е місце, а в Російській імперії – 3-е [29; 30]. З самого початку зустрічі гра розпочалася жваво. Миколаївську команду представляли: форварди – Казарновський, Манцбендель, Панхоке, Кремер, Вінер; хавбеки – Т-ь, Севастопольський, Збінський; беки – Беть, В-ь; голкіпер – Штейнігер [30]. "Благодаря преимуществу английских хавбеков, игра велась большей частью на стороне "Зебры". <…> Но постепенно николаевцы начали переводить игру к воротам противника, сделав несколько красивых фланговых атак, но без особых результатов" [30]. Цей матч, який відбувся 30 жовтня, закінчився мінімальною перемогою миколаївців. 6 листопада 1911 р. мала відбутися зустріч миколаївської "Зебри" і одеського Шереметівського клубу, але за непередбачуваними обставинами її відклади [31; 32]. Того року миколаївська "Зебра" зіграла з одеськими клубами: 7 липня внічию (0:0) з "Аполлоном", 16 листопада зі "Спортингом" – 1:3.

Висновки:

1. Досліджені місцеві періодичні видання кінця XIX – початку XX ст. та краєзнавча література з фондів Державного архіву Миколаївської області, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Одеської національної наукової бібліотеки та Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки для з'ясування історії започаткування гри у футбол у Миколаєві. Незважаючи на те, що перші товариські зустрічі футбольних команд відбулися наприкінці XIX ст., повідомлення про матчі у місцевій пресі появилися тільки у 1910 р.
2. Встановлено, що за спогадами сучасників, як свідчать краєзнавчі дослідження, перші футбольні зустрічі у Миколаєві започаткували наприкінці XIX ст. англійські моряки торгових суден. Перейнявши в іноземців, у 1901–1902 рр. у футбол грали команди міської гімназії і реального училища, а з 1906 р. механіко-технічного училища. У цей час створюються вуличні та районні міські футбольні команди. 1908 р. службовцем хлібної контори Чарльзом Бейтом організована команда "Зебра", яка грала з іноземцями та командами навчальних закладів і спортивних клубів як Миколаєва, так і Одеси.

3. Показано, що гра у футбол на момент її висвітлення у місцевій пресі була популярною серед містян, особливо серед молоді навчальних закладів, інтелігенції, портових робітників. Місцеве періодичне пресове видання "Николаевская газета" у 1910–1911 рр. друкували не тільки оголошення про заплановані зустрічі футбольних команд, замітки з аналізом проведених матчів та їх результатів, але й розклади тренувань та проведення спортсменами тренувальних забігів містом.

Література:

1. Двойнисюк А. Л., Кутовой Б. И. Футбольный Николаев. Николаев: Атолл, 2008. 488 с.
2. Жигадло Г. Б., Богатир В. М., Вертелецький О. І. Зародження і розвиток футболу у м. Миколаїві в кінці XIX ст. – першій третині XX ст. // Українському футболу – 115 років: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів: Українські технології, 2009. С. 32–34.
3. Кураса Г. Розвиток футболу на Миколаївщині в період Російської імперії та на початку радянських часів. Physical education, sport and health culture in modern society. 2008. № 1. С. 70–73.
4. Миколаївському футболу 100 років. Витоки і розвиток футболу в системі дитячо-юнацького спорту. Кісельов А., Грищенко Г., Руденко А., Жигадло Г., Богатир В. Молода спортивна наука України, 2010, Т.2. С. 103–106.
5. [Б.а.]. Футбольный матчъ // Николаевская газета. 1911, 12 мая. № 1598. С. 3.
6. [Б.а.]. Местная жизнь // Николаевская газета. 1911, 13 мая. № 1599. С. 3.
7. К. З-скій. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 14 мая. № 1600. С. 3.
8. [Б.а.]. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 15 мая. № 1601. С. 3.
9. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 26 июля. С. 3.
10. [Б.а.]. Футбольный матчъ // Николаевская газета. 1911, 9 августа. № 1670. С. 3.
11. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911. 13 августа. № 1679. С. 3.
12. [Б.а.]. Футболъ (объявление) // Николаевская газета. 1911, 14 августа. № 1675. Додаток. С. 4.
13. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 17 августа. № 1676. С. 3.
14. [Б.а.]. Футболъ (объявление) // Николаевская газета. 1911, 21 августа. № 1680. С. 3.
15. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911. 23 августа. № 1681. С. 4.
16. Z-a. Футболъ (объявление) // Николаевская газета. 1911, 28 августа. № 1686. С. 5.
17. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 1 сентября. № 1688. С. 4.
18. Z-a. Футболъ (объявление) // Николаевская газета. 1911, 3 сентября. № 1690. С. 4.
19. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 13 сентября. № 1697. С. 5.
20. Бега (объявление) // Николаевская газета. 1911, 13 сентября. № 1697. С. 4.
21. Бега (объявление) // Николаевская газета. 1911, 18 сентября. № 1701. Приложение.
22. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 28 сентября. № 1709. С. 4.
23. Z-a. Футъ-болъ // Николаевская газета. 1911, 4 октября. № 1713. Приложение.
24. [Б.а.]. Спортъ // Николаевская газета. 1911, 8 октября. № 1717. С. 4.
25. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 11 октября. № 1719. С. 4.
26. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 19 октября. № 1726. С. 4.
27. [Б.а.]. Спортъ // Николаевская газета. 1911, 25 октября. № 1731. С. 4.
28. [Б.а.]. Спортъ // Николаевская газета. 1911, 27 октября. № 1733. С. 3.
29. [Б.а.]. Спортъ // Николаевская газета. 1911, 30 октября. № 1736. С. 4.
30. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 5 ноября. № 1741. С. 4.
31. Z-a. Футболъ // Николаевская газета. 1911, 6 ноября. № 1742. С. 3.

References:

1. Dvoinisyuk A. L., Kutovoi B. I. (2008). Futbolnii Nikolaev. Mykolaiv: Atoll.
2. Zhyhadlo H. B., Bohatyr V. M., Verteletskyi O. I. (2009). Zarodzhennia i rozvytok futbolu u m. Mykolaivi v kintsi XIX st. – pershii tretyni XX st. *Ukrainskomu futbolu – 115 rokiv:* zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Lviv: Ukrainski tekhnolohii, pp. 32–34.
3. Kurasa H. (2008). Rozvytok futbolu na Mykolaivshchyni v period Rosiiskoi imperii ta na pochatku radianskykh chasiv. *Physical education, sport and health culture in modern society,* no. 1, pp. 70–73.
4. Kiselov A., Hryshchenko H., Rudenko A., Zhyhadlo H., Bohatyr V. (2010). Mykolaivskomu futbolu 100 rokiv. Vytoky i rozvytok futbolu v systemi dytiacho-yunatskoho sportu. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy,* Vol. 2, pp. 103–106.
5. Futbolnii match (1911). *Nikolaevskaya gazeta*, 12 May, no. 1598, p. 3.
6. Mestnaya zhizn (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 13 May, no. 1599, p. 3.
7. K. Z-skii. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 14 May, no. 1600, p. 3.
8. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 15 May, no. 1601, p. 3.
9. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 26 July, p. 3.
10. Futbolnii match (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 9 August, no. 1670, p. 3.
11. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 13 August, no. 1679, p. 3.
12. Futbol (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta*, 14 August, no. 1675, Addition, p. 4.
13. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 17 August, no. 1676, p. 3.
14. Futbol (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 21 August, no. 1680, p. 3.
15. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 23 August, no. 1681, p. 4.
16. Z-a. Futbol (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 28 August, no. 1686, p. 5.
17. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 1 September, no. 1688, p. 4.

18. Z-a. Futbol (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 3 September, no. 1690, p. 4.
19. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 13 September, no. 1697, p. 5.
20. Bega (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 13 September, no. 1697, p. 4.
21. Bega (obyavlenie) (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 18 September, no. 1701, Application.
22. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 28 September, no. 1709, p. 4.
23. Z-a. Fut-bol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 4 October, no. 1713, Application.
24. Sport (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 8 October, no. 1717, p. 4.
25. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 11 October, no. 1719, p. 4.
26. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 19 October, no. 1726, p. 4.
27. Sport (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 25 October, no. 1731, p. 4.
28. Sport (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 27 October, no. 1733, p. 3.
29. Sport (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 30 October, no. 1736, p. 4.
30. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 5 November, no. 1741, p. 4.
31. Z-a. Futbol (1911). *Nikolaevskaya gazeta,* 6 November, no. 1742, p. 3.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.3(175).25
УДК 796.912 (0)

Петронюк Анастасія
аспірантка кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національний університет фізичного виховання і спорту України 03150, м. Київ

ЗРОСТАННЯ АТЛЕТИЗМУ ТА ДОМІНУВАННЯ ЧОЛОВІЧИХ ЯКОСТЕЙ В ЖІНОЧОМУ СПОРТІ (НА ПРИКЛАДІ ФІГУРНОГО КАТАННЯ НА КОВЗАНАХ)

Анотація. *Починаючи з моменту зародження сучасного спортивного руху, де жінки не змагались, а їх участь піддавалась широкій дискусії, і до тепер, коли жіночий спорт – це явище загальноприйняте та буденне, місце жінки в спорті зазнало колосальних трансформацій. У 1900 році участь жінок у змаганнях на світовій арені була офіційно дозволена. Поступово жінки-спортсменки розвінчали тогочасні міфи, а зимові Олімпійські ігри в Пекіні 2022 року включили 45% жінок та стали найбільш гендерно збалансованими іграми на сьогодні.*

Безумовно, щоденні тренування вимагають від жінок високих фізичних та емоційних зусиль. Емоційні та фізіологічні зміни, які відбуваються у жінок в процесі занять спортом є актуальним напрямом сучасних досліджень, оскільки психоемоційна складова є важливим компонентом побудови тренувального процесу. Незважаючи на те, гендерними дослідженнями спорту займається багато спеціалістів (Я. Шахліна, 2006; 2010; Maers A. M., Lips H. M., 1978, C. S. Pawlowski, C. Ergler) психоемоційні зміни все ще залишаються малодослідженим напрямком, що підкреслює актуальність даної роботи.

Ключові слова: *Маскулінність; фемінність; гендер; фігурне катання на ковзанах; атлетизм, гендерне виховання.*

Anastasiia Petroniuk The increasing of athleticness and the domination of male qualities in women's sports. Abstract. *Starting from the moment of the birth of the modern sports movement, where women did not compete, and their participation was widely discussed, and until now, when women's sports are a generally accepted and everyday phenomenon, the place of women in sports has undergone tremendous transformations. In 1900, the participation of women in competitions on the world stage was officially allowed. Gradually, female athletes debunked the myths of the time, and the 2022 Beijing Winter Olympics included 45% women and became the most gender-balanced games to date.*

Of course, daily training requires high physical and emotional effort from women. Emotional and physiological changes that occur in women in the process of playing sports are an actual direction of modern research, since the psycho-emotional component is an important component of building the training process. Despite the fact that many specialists are engaged in gender research in sports (Y. Shakhlina, 2006; 2010; Maers A. M., Lips H. M., 1978, C. S. Pawlowski, C. Ergler), psycho-emotional changes still remain an understudied area, which emphasizes the relevance of this work.

Keywords: *Masculinity; femininity; gender; figure skating; athleticism, gender education.*

Постановка проблеми. Сучасний спорт – арена міжнародної діяльності, на якій жінки досягають колосальних успіхів, а за результатами можуть навіть переважати чоловіків. Те, що чоловічий організм відрізняється від жіночого не лише за фізіологічними показниками, але й за низкою психологічних характеристик є широковідомим фактом, саме тому гендерний підхід до тренувань став новим напрямом досліджень у спорті, а знання впливу занять спортом на організм жінок – актуальним питанням сьогодення.

Знання процесу протікання психічних змін, що відбуваються у жінок, є необхідним компонентом побудови тренувального процесу та важливим критерієм участі в змаганнях та соціальної адаптації після закінчення спортивної кар'єри. Зважаючи на те, що численні дослідження в галузі спорту стосуються в основному статевого диморфізму (Я. Шахліна, 2006; C. S. Pawlowski, C. Ergler) [9, 10] , питання гендерних особливостей становлення спортсменів висвітлене фрагментарно, що підкреслює актуальність даних досліджень.